

М'який знак. Подвоєння і
подовження літер. Написання
складних слів разом, окремо та
через дефіс

Коломієць С.
Ді-9-1

М'який знак в українських словах

В українських словах м'який знак вживається:

- Після букв **д, т, з, с, ц, л, н**, які позначають м'які приголосні:
- в кінці слова: *, - мазь, паморозь, увесь, гедзь, мовець, обмаль, сутінь тощо;*
- в середині слів перед буквами, що позначають тверді приголосні: *молотьба, спільний, тинькувати, Гринько, Федько, Вільно, Луцьк тощо;*
- у дієсловах наказового способу та на **-ться**: *стань, сядь, робиться, коситься тощо.*
- В дієсловах перед суфіксом **-ся (-сь)**: *стань — станься, сядь — всядься.*
- На позначення м'яких приголосних усередині складу перед **о**: *дзьоб, дьоготь, льон, сьомий, третьокласник, утрюх тощо.*
- У суфіксах **-зьк-, -ськ-, -цьк-**: *запорізький, козацький, київський, близькість, людськість, вузько, хвацько, військо, хлопчисько, пасовисько тощо.*
- У суфіксах **-еньк-, -оньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-**: *батенько, рибонька, старесенький, білісінький, малюсінький тощо.*

М'який знак зберігається:

- В утворених присвійних прикметниках: *Танька — Таньчин, Зінька — Зіньчин, ненька — неньчин;*
- При відмінюванні: *призьба — на призьбі, ненька — неньці, вишенька — вишеньці.*

В іншомовних словах

- В словах іншомовного походження м'який знак пишеться після м'яких *д, т, з, с, ц, л, н* перед **ї, йо**, а також перед **я, ю, є**, які читаються як [йа], [йу], [йе]:

адьє, конферансьє, монпансьє, пасьянс, ательє, барельєф, батальйо н, мільярд, бутоньєрка, віньєтка, каньйон, В'єнтьян, Готьє, Нью-Йорк, Ньютон, Ньяса, Реньє тощо.

М'який знак не пишеться

- М'який знак не пишеться у таких випадках:
- Після **б, п, в, м, ф, р, ж, ч, ш, щ**: *дріб, приголуб, сипте, степ, кров, вісім, верф, ніж, їж, знаєш, бачиш, піч, річ, борщ, морщ, воротар, гіркий, кобзар, перевір, тепер, Харків* тощо.
Виняток: *Горький, трьох*.
- Перед м'якими, пом'якшеними або шиплячими: *свято, дзвякнути, сніг, радість, велетенський, промінчик, кінчик, менший, тонший, Уманщина*.
Винятки:
після букви **л** (*їдальня, читальня, Польща, сільський* тощо) та у словах *тьмяний, різьбяр, няньчити, бриньчати, женьшень, Маньчжурія*.
- Між подвоєними та подовженими приголосними: *буття, відлюддя, віддячити, волосся, галуззя, заміжжя, зілля, пасся, ранній, роззява* тощо.

Подвоєння та подовження приголосних

- Подвоєння приголосних утворюється:
- **1.** При збігу однакових приголосних на межі морфем (префікса і кореня, кореня і суфікса, основи дієслова і постфікса, частин складноскорочених слів): *роззнайомитися, оббігти; сон - сонний, туман - туманний; пасся, перенісся; міськком, юннат.*
- **2.** У прикметниках на **-?енн(ий), -?анн(ий) (-?янн(ий))** зі значенням можливості або неможливості дії: *здійснений, прощений, нездоланий, невпізнаний, незрівняний.*
- **3.** У словах *бовван, Ганна, лляний, овва, ссати* і похідних від них.

- Подовження приголосних д, т, з, с, л, н, ж, ш, ц, ч після голосного перед [я, ю, є, і] відбувається:
  1. В усіх відмінках іменників середнього роду II відміни (крім родового множини): *зілля, зіллям, у зіллі; сторіччя, сторіччю, у сторіччі*. Але: *сторіч, знань, знарядь*.
  - Якщо в родовому відмінку множини закінчення **-ів**, то подовження зберігається: *відчуття – відчуттів, відкриття – відкриттів*.
  2. Перед [я, ю, є, і] в усіх відмінках деяких іменників 1-ї відміни (чол. і жін. роду): *суддя, судді, суддею, суддю, суддів; Ілля, Іллі, Іллю, Іллею; стаття, статті, статтею (але – статей)*.
  - 3. Перед **ю** в орудному відмінку іменників жіночого роду (III відміна), основа яких у називному відмінку закінчується одним м'яким або шиплячим приголосним: *зав'язь – зав'яззю, повінь – повінню, відстань – відстанню, ніч – ніччю, Січ – Січчю, суміш – сумішшю, подорож – подорожжю*.
  - Якщо в називному відмінку однини основа закінчується на два приголосних, губний або р, то подовження не відбувається: *радість – радістю, кров – кров'ю, матір – матір'ю*.
  - 4. У прислівниках типу *зрання, навмання, попідтинню*.
  - 5. У формах теперішнього часу дієслова *лити*: *ллю, ллеш, ллють*.

Написання складних слів разом, окремо та через дефіс

- Разом пишуться:
  - а) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з прислівником: *віднині, відтепер, донині, дотепер, забагато*.
  - б) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з іменником: *безвісти, безперестанку, вбік, ввечері, ввіч*.
  - в) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з коротким прикметником: *віддавна, востаннє, вручну*.
  - г) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з числівником: *вдвоє, втроє, вчетверо й под.; вперше, вдруге, втретє й под.*
  - д) Складні прислівники, утворені сполученням прийменника з займенником: *внічию, втім, навіщо, нащо, передусім, почім*.
  - е) Складні прислівники, утворені сполученням кількох прийменників із будь-якою частиною мови: *вдосвіта, вповодж, завбільшки*.
  - є) Складні прислівники, утворені з кількох основ (із прийменником чи без нього): *босоніж, водностраль, ліворуч*
  - ж) Складні прислівники, утворені сполученням часток *аби-, ані-, де-, чи, що-, як-* із будь-якою частиною мови: *абикуди, абиж, аніскільки*

Через дефіс пишуться:

- а) Складні прислівники, утворені від прикметників і займенників за допомогою прийменника по та закінчення -ому або (-к)и: *по-батьківському, по-бойовому, по-братньому*
- б) Складні прислівники, утворені за допомогою прийменника по від порядкових числівників: *по-перше, по-друге, по-третє й т. д.*
- в) Неозначені складні прислівники з частками будь-, -будь, -небудь, казна-, -то, хтозна-: *аби-то, будь-де, будь-коли, будь-куди*
- г) Складні прислівники, утворені з двох прислівників: *вряди-годи, десь-інде, десь-інколи, сяк-так та ін.*
- д) Складні прислівники, утворені повторенням слова або основи без службових слів або зі службовими словами між ними: *будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього*

